

BIOTECNOLOGIA I SOCIETAT 2004-05

Graduat Superior en Biotecnologia - UAB

Professor: Josep Espluga

Despatx B1-177 (Dept. Sociologia UAB)

josepluis.espluga@uab.es

I. Conceptes bàsics de sociologia

Naturalesa, Societat i Cultura. Coneixement, individu i societat. Poder i recursos materials i simbòlics. Estructura social i desigualtats. Mètodes i tècniques d'investigació social. Usos i límits.

II. De la societat industrial a la societat de la informació, i a la societat del risc

Les societats industrials. L'estat del benestar. Les societats de la informació. Les societats del risc. La "globalització". La biotecnologia com un element clau de la societat de la informació (i de la societat del risc).

III. La gestió del risc i la seva percepció social

El concepte de risc. L'estudi del risc des de diverses disciplines científiques. La gestió dels riscos. Aspectes metodològics, tècnics i polítics. L'estudi de la percepció social del risc. Com interpretar les respostes ciutadanes als riscos tecnològics. El principi de precaució i la gestió dels riscos tecnològics.

IV. Les ideologies i els mecanismes de legitimació

La ideologia. Ideologies conservadores, lliberals, socialdemòcrates i radicals. El paradigma ideològic de la societat de la informació. Els plantejaments ètics en el marc de les ideologies socials. Bioètica i drets humans.

V. Grups socials i Organitzacions davant la Biotecnologia

Els moviments socials (conservacionistes, ambientalistes i ecologistes). Les empreses. Els Governos i partits polítics. Els sectors professionals. Els mitjans de comunicació. Les Esglésies i els grups religiosos. Conflictes Nord – Sud.

Objectius del curs

Reflexionar sobre les relacions entre ciència, tecnologia i societat. Interpretar els comportaments socials al voltant de la biotecnologia. Reflexionar sobre les responsabilitats científiques. Iniciar-se en el raonament sociològic, la discussió i l'exposició d'idees sobre la realitat social d'una manera clara i precisa. Desenvolupar capacitats de treball en grup.

Avaluació

- Caldrà fer un *treball en grup* (de 3 persones) tot seguint les pautes que s'especificaran. Això representarà el 60% de la nota final.
- Al llarg del curs es faran sessions de exposició i discussió a classe sobre diversos textos (*lectures*) S'establirà un calendari a l'efecte. Es farà un repartiment d'aquestes lectures entre els i les alumnes (entre 3 i 4 en total per a cada alumne/a). Cada alumne/a haurà de fer un breu esquema conceptual de les lectures que li toquin. Aquests esquemes, completats amb uns comentaris crítics, s'hauran de lliurar periòdicament al professor i (conjuntament amb l'exposició) representaran el 40% de la nota final.
- Per a superar el curs caldrà aprovar per separat cadascuna d'aquestes activitats.
- Els o les alumnes que per algun motiu justificat no puguin realitzar aquestes activitats podran suggerir altres mètodes d'avaluació individual.

Procediment

- Les classes de *biotecnologia i societat* són dimarts (11-12 hores) i dimecres (10-12 hores).
- Caldrà formar grups de 3 persones.
- Es dividirà la classe en dues parts (A i B) amb igual número de grups. Els grups es reuniran els dimarts (11-12 hores) per tal de discutir les lectures i elaborar un esquema conceptual conjunt.
- S'establirà un calendari de reunions i d'exposicions, de tal manera que cada grup haurà de reunir-se a classe cada 15 dies (els dimarts). (És a dir, un dimarts els grups A, i el dimarts següent els grups B, i etc.)

- Els dimecres de 10 a 11 hores, els/les portaveus dels grups que s'han reunit el dia abans, exposaran, per a tota la classe, les conclusions a les que van arribar.
- Els dimecres de 11 a 12 hores, el professor farà una sessió de docència teòrica al voltant dels conceptes i teories del programa.

ESQUEMA DELS TREBALLS INDIVIDUALS

1. Elaborar l'esquema conceptual de la lectura en qüestió (1-2 pàg.).
2. Contrastació amb altres dades o opinions (1-2 pàg.)
3. Conclusions (personals) (1 pàg.)
4. Referències: bibliografia i fonts de dades citades.

Total: 5 pàgines (màxim).

Bibliografía (per temes)

Tema 1- Conceptes bàsics de sociologia

Giner, S. (1996) *Sociología*. Barcelona: Península. [cap. 2, cap. 3]

Ibáñez, T. (ed.) (1989) *El conocimiento de la realidad social*. Barcelona: Sendai. [cap. 6]

Lamo de Espinosa, E.; González García, J.M.; Torres Alberó, C. (1994) *La sociología del conocimiento y de la ciencia*. Madrid: Alianza. [cap. 1]

Miguélez, F.; García, T.; Rebollo, O.; Sánchez, C.; Romero, A. (1997) *Desigualtat i canvi. L'estructura social contemporània*. Barcelona: Proa-UAB. [cap. 1, cap. 2]

Moscovici, S. (1977) *Essai sur l'histoire humaine de la nature*. Paris: Flammarion. [cap. 1 de la part I]

Quivy, R.; Van Campenhoudt, L. (1997) *Manual de recerca en ciències socials*. Barcelona: Herder.

Tema 2- Societat industrial, societat de la informació, societat del risc.

Adam, B.; Beck, U.; Van Loon, J. (2000) *The Risk Society and Beyond*. London: Sage. [cap. 3, cap. 5, cap. 8]

Beck, U. (1998) *La sociedad del riesgo*. Barcelona: Paidós.

Beck, U. (1998) *Políticas ecológicas en la edad del riesgo*. Barcelona: El Roure.

Beck, U. (1998) *¿Qué es la globalización? Falacias del globalismo, respuestas a la globalización*. Barcelona: Paidós.

- Castells, M. (1997) *La sociedad de la información*. Madrid: Alianza.
- Flecha, R.; Gómez, J.; Puigvert, L. (2001) *Teoría sociológica contemporánea*. Barcelona: Paidós. [caps. 3.1, 3.2]
- Lemkow, L. (2001) *Sociología ambiental*. Barcelona: Icària.
- Miguélez, F.; García, T.; Rebollo, O.; Sánchez, C.; Romero, A. (1997) *Desigualtat i canvi. L'estructura social contemporània*. Barcelona: Proa-UAB. [cap. 3, cap. 4]
- Rifkin, J. (1999) *El siglo de la biotecnología*. Barcelona: Crítica.

Tema 3- La gestió del risc i la seva percepció social

- Douglas, M. (1996) *La aceptabilidad del riesgo según las ciencias sociales*. Barcelona: Paidós.
- Echeverría, J. (2002) *Ciencia y valores*. Barcelona: Destino.
- González García, M.I.; López Cerezo, J.A.; Luján, J.L. (1997) *Ciencia, tecnología y sociedad*. Barcelona: Ariel.
- Ibarra, A. & López Cerezo, J.A. (2001) *Desafíos y tensiones actuales en Ciencia, Tecnología y Sociedad*. Madrid: Biblioteca Nueva.
- Lash, S.; Szerszynski, B.; Wynne, B. (eds.) (1996) *Risk, Environment and Modernity. Towards a New Ecology*. London: Sage. [cap. 2]
- López Cerezo, J.A.; Luján, J.L. (2000) *Ciencia y política del riesgo*. Madrid: Alianza. [cap.7]
- Riechmann, J. (2000) *Cultivos y alimentos transgénicos*. Madrid: La Catarata.
- Riechmann, J. & Tickner, J. (coords.) (2001) *El principio de precaución*. Barcelona: Icària.
- Marris, C.; Wynne, B.; Simmons, P.; Weldon, S. (2002) *Public Perceptions of Agricultural Biotechnologies in Europe. Final Report of the PABE research project*. Commission of European Communities. (www.pabe.net)
- PEALS (2003) *The People's report on GM crops*. Newcastle-upon-Tyne: Policy Ethics and Life Sciences Research Institute.

Tema 4- Les ideologies i els mecanismes de legitimitat

- Capra, F. (2002) *Las conexiones ocultas. Implicaciones sociales, medioambientales, económicas y biológicas de una nueva visión del mundo*. Madrid: Anagrama.
- Casado, M. (ed.) (1996) *Materiales de Bioética y Derecho*. Barcelona: Cedecs.
- Greenwood, D. (1983) "Sociobiología: del darwinismo al moralismo". *Papers. Revista de Sociología*. Núm. 19, p. 73-86.
- Habermas, J. (2002) *El futuro de la naturaleza humana ¿Hacia una eugenesia liberal?*. Barcelona: Paidós.
- Ibáñez, T. (2001) *Muníciones para disidentes. Realidad-Verdad-Política*. Barcelona: Gedisa. [cap.5: "Entre la ideología y la acción"]

Lewontin, R.C.; Rose, S.; Kamin, L.J. (1987) *No está en los genes. Racismo, genética e ideología*. Barcelona: Crítica.

Ocariz-Braña, J. (1988) *Historia sencilla del pensamiento político*. Madrid: Rialp.

Osset, M. (2000) *Ingeniería genética y derechos humanos*. Barcelona: Icària.

Perinat, A.; Lemkow, L. (1983) "Biología y Ciencias Humanas". *Papers. Revista de Sociología*. Núm. 19, p. 13-72.

Valls, R. (2003) *Ética para la bioética*. Barcelona: Gedisa.

Tema 5- Grups socials i Organitzacions davant la Biotecnologia

Aguilar, S.; Font, N.; Subirats, J. (1999) *Política ambiental en España*. Valencia: Tirant lo Blanch. [cap. 2: "Quién es quién en la política ambiental"]

De Marchi, B.; Pellizoni, L.; Ungaro, D. (2001) *Il rischio ambientale*. Bologna: Il Mulino. [cap. 5, cap. 7]

Muñoz, E. (2001) *Biotecnología y sociedad. Encuentros y desencuentros*. Madrid: Cambridge University Press.

Riechmann, J.; Fernández Buey, F. (1994) *Redes que dan libertad. Introducción a los nuevos movimientos sociales*. Barcelona. Paidós. [cap. 3, cap. 4, cap.5]

Shiva, V. (2001) *Biopiratería. El saqueo de la naturaleza y del conocimiento*. Barcelona: Icària.

BIOTECNOLOGIA I SOCIETAT

Llicenciatura en Biotecnologia – UAB. Josep Espluga Despatx B1-177 (Dept. Sociologia UAB)

josepluis.espluga@uab.es

ESQUEMA DEL TREBALL DE GRUP

1. TEMA (TÍTOL)

2. OBJECTE D'ESTUDI

- Pregunta inicial
- Objectiu(s) concrets
- Definicions dels conceptes principals. (I teories, si s'escau).

3. DESCRIPCIÓ DE LA PROBLEMÀTICA

- Evolució del procés. Identificació i descripció dels “agents socials” implicats i les seves interrelacions mútues.

4. DISCURSOS GENERATS PER CADA “AGENT SOCIAL”.

- Descripció del què diu cada “agent social” (el seu punt de vista)
- Interpretació sobre quin tipus d'interessos defensa cada “agent social”.

5. EVOLUCIÓ FUTURA DE LA PROBLEMÀTICA

- Hipòtesis sobre com pot evolucionar (previsibles)
- Hipòtesis sobre vers on hauria d'evolucionar (desitjables des del vostre punt de vista) (Cal justificar per què).
- Hipòtesis sobre els possibles factors que poden impedir l'evolució vers aquesta situació que heu considerat “desitjable”.

6. BIBLIOGRAFIA

- Referències citades
- Bibliografia consultada

7. ANNEXOS

Mètodes d'Obtenció d'informació:

- Documental (llibres, revistes, estadístiques, URL's –internet, etc.)
- Entrevistes exploratòries realitzades. (adjuntar guió)
- Altres